

УМИСНЕ ЗНИЩЕННЯ АБО ПОШКОДЖЕННЯ МАЙНА: ПИТАННЯ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Актуальність кримінологічного дослідження злочинів, пов'язаних з умисним знищенням або пошкодженням майна (ст. 194 КК України), зумовлюється їх значним поширенням у нашій країні за останній час, завданням потерпілим істотної матеріальної, моральної, іноді фізичної шкоди, формуванням у громадян страху перед злочинністю, боязні знищення їх майна та ін.

Для оцінки стану цієї групи злочинів, а також для отримання уявлення про осіб, які знищують чи пошкоджують чуже майно, необхідно надати кримінологічну характеристику злочинів, передбачених ст. 194 КК України. Для цього скористаємось офіційною статистичною інформацією Генеральної прокуратури України і Державної судової адміністрації України.

На значну поширеність розглядуваних злочинів указує їх рівень. Зокрема, за даними Генеральної прокуратури України, у 2012 р. (станом на 20 листопада) обліковано 177 злочинів, у 2013 р. – 3 000, у 2014 р. – 4 550, у 2015 р. – 3 214. При цьому питома вага знищення або пошкодження майна шляхом підпалу складала: у 2013 р. – 19,5 %, у 2014 р. – 22,7 %, у 2015 р. – 25,4 % [1; 2]. Представлені дані свідчать, з одного боку, про нестабільність у 2012–2015 рр. рівня злочинів, передбачених ст. 194 КК України, а, з другого, – вказують на негативну тенденцію щорічного збільшення в структурі цих злочинів кваліфікованих форм, пов'язаних із знищенням або пошкодженням чужого майна шляхом підпалу. Проведений контент-аналіз публікацій у друкованих ЗМІ та мережі Інтернет дозволяє стверджувати, що у більшості випадків чуже майно знищується чи пошкоджується шляхом підпалу в обласних центрах України та великих містах. Особливо гострою проблема підпалів автомобілів є у Києві, Харкові та деяких інших містах.

Аналіз статистичних відомостей Державної судової адміністрації України показує, що, наприклад, у 2015 р. за ст. 194 КК України усього було засуджено 47 осіб, з них 46 – за ч. 2 цієї статті [3]. Це ще раз обґрунтовує тезу про підвищену суспільну небезпечність таких злочинів, оскільки вони у переважній більшості поєднуються не лише із підпалом, а й вибухом, вчиняються іншим загальнонебезпечним способом, заподіюють майнову шкоду в особливо великих розмірах, спричиняють загибель людей та інші тяжкі наслідки, передбачені законодавством.

Узагальнення статистичної інформації вищевказаного судового органу дозволяє скласти кримінологічну характеристику особи злочинця, який знищує або пошкоджує майно. Так, аналіз соціально-демографічних показників кримінологічної характеристики розглянутих злочинів свідчить, що у 98 % випадків умисно знищують або пошкоджують майно чоловіки. Вікова структура злочинців така: 16-18 років – 23 %, 18-25 років – 23 %, 25-30 років – 40 %, 30-50 років – 13 %, на інші вікові групи припадає 1 % злочинців.

Аналіз освітнього рівня розглянутих злочинців показує, що базову загальну середню освіту мали 28 %, повну загальну середню освіту – 40 %, професійно-технічну – 23 %, повну вищу освіту – 9 %. Тобто освітній рівень осіб, які умисно знищують або пошкоджують майно, є невисоким.

Усі злочинці, засуджені за ст. 194 КК України, були громадянами України.

Особливість соціально-професійного статусу злочинців, які умисно знищили чи пошкодили майно, полягає в тому, що їх переважна більшість (72 %) на момент вчинення злочину ніде не працювали й не навчались, хоча були у працездатному віці й не мали будь-яких вад здоров'я. Близько 9 % таких осіб мали офіційний статус безробітного, 6 % – працювали робітниками на підприємствах різних форм власності, 4 % – були приватними підприємцями, ще 4 % – пенсіонери, на інші види професій злочинців припадає 5 %.

На певну криміногенність досліджуваної категорії злочинців указує їх кримінально-правова характеристика. Зокрема, 30 % злочинів, що вивчаються, вчинені у групі, понад половина з них (51 %) – у стані алкогольного сп'яніння. Кожний третій злочинець фактично має кримінальне минуле. Це пояснюється тим, що 19 % винних у вчиненні злочинів, передбачених ст. 194 КК України, мали не зняти чи непогашену судимість, 11 % таких осіб були судимі, але судимість на момент вчинення злочину виявилася знятою чи погашеною [3].

Таким чином, можна констатувати, що поширені в Україні злочинні прояви, пов'язані із умисним знищенням або пошкодженням чужого майна, завдаючи значну матеріальну та іншу шкоду його власникам, вчиняються особами із низьким соціальним статусом. Частина із них відноситься до маргіналізованих прошарків українського суспільства. Представлені окремі результати кримінологічної характеристики злочинів, передбачених ст. 194 КК України, мають братись органами Національної поліції до уваги під час розроблення заходів щодо їх запобігання.

Література

1. Стан та структура злочинності в Україні за 2012 рік (станом на

20 листопада 2012 р.) / Департамент інформаційно-аналітичного забезпечення МВС України. – К., 2013.

2. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2013, 2014, 2015 років / Управління організації ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань та статичної інформації Генеральної прокуратури України. – К., 2016.

3. Судова статистика Державної судової адміністрації України про засуджених осіб у 2012–2015 роках (Форма 7) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://court.gov.ua/sudova_statystyka. – Заголовок з екрана.

УДК 343./7

Король В. В., к.ю.н., професор,
Прикарпатський юридичний інститут
Національного університету «Одеська юридична академія»
Скиданович І. В., магістрантка,
Інститут кримінальної юстиції,
Національний університет «Одеська юридична академія», м. Одеса

ГАРАНТІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАСАД КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В СИСТЕМІ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ

Засади кримінального провадження характеризуються універсальністю, тому саме послідовність проведення їх в життя є необхідною умовою нормального функціонування всього механізму кримінального провадження. У зв'язку з цим особливого значення набуває питання гарантій реалізації засад кримінального провадження.

Ці засади відображають політичні та правові ідеї, що панують в державі, які відносяться до способу формування і здійснення правосуддя у кримінальному провадженні, до завдань останнього, а гарантії є тим інструментом, що сприяє їх досягненню.

Враховуючи високу ступінь узагальнення, більшість засад у сфері процесуальної діяльності не можуть діяти без допомоги цілої низки норм, що спрямовані на реалізацію окремих засадничих положень. Виконання органами, які здійснюють кримінальне провадження, своїх функцій може виявитись неефективним, якщо вони не будуть підтримані чинниками об'єктивного порядку, т. зв. «умовами надійності».

Кримінальний процесуальний закон не визначає поняття «гарантії реалізації засад кримінального провадження». Крім того, не існує єдиної думки серед учених-юристів щодо його визначення.

Більшість теоретичних досліджень із проблем правових гарантій того чи іншого явища пов'язані з правовим статусом особи у суспільстві та державі [1, с. 28]. За визначенням Є. В. Білозьорова, зміст правових гарантій складають правові умови, які сприяють реальності прав і свобод